

MOR

Osoby:

ON muž, 30 – 50 let

ONA žena, 30 – 50 let

Kavárna u moře. Stoly s pestrými slunečníky a židlemi. Pružované plátěné stříšky. Vlaječky. Slunce pálí. Čas od času se ozývá křik racků a populární hudba vzdáleného orchestru.

(Vchází **ON**. Nese malou cestovní brašnu a noviny. Sedá si ke stolu, z brašny vyndává termosku a šálky a pokládá je na stůl. Začíná listovat v novinách. Čte. Zatímco čte, vchází **ONA** a sedá si ke stejnému stolu. Nese leták. Oba mají letní oblečení, případně také sluneční brýle.)

ON Je pro vás dost teplo? Říkali, že dneska teplota vystoupí až na třicetpět stupňů.

ONA Takové počasí nepotřebujeme. Proč teplota nespadne na minus třicetpět, aby zabila šváby a blechy? Právě počasí jako dneska jim pomáhá se množit.

ON Nezadrželi vás, co?

ONA Ne. Stáli v kordonu okolo nádraží, ale když jsem jim ukázala svoji průkazku, nechali mne projít.

ON Zřejmě čekají ještě jeden plný vlak ze severu.

ONA Asi ano. Ale proč lidé utíkají sem? U moře není zdravěji než ve vnitrozemí. Tím spíše, že jsou tady krysy z lodí.

ON Lidé prostě začínají panikařit a myslet na útěk. A mořské pobřeží vždy vypadá lákavěji, zdravěji než vnitrozemí. ... Je stále větší nepořádek, že? Lidé bloudí sem a tam a roznášejí infekci. Bůhví, co se stane, jestli už brzy nenajdou protijed. ... Možná začnou střílet lidi na ulicích jako toulavé psy. ... Nakonec Zdravotní hlídky zavřou každého, kdo na sebe upoutá pozornost. ... (Nalévá kávu.) ... A my sedíme tady, na sluníčku, pijeme kávu, s orchestrem v povzdálí, zatímco okolo nás řádí mor. Vysvětlete mi jak to, že tělo může vychutnávat kávu, zatímco mysl se zaměstnává morem.

ONA To nevím. Ale vím, že se musíte ujistit, že se ta voda vařila! ... Máme snad jinou možnost? Nedokážeme věci změnit, tak jakápak zbývá jiná možnost, než co nejnorněji žít dál?

ON No ... to si myslíme vy a já, ale většina lidí takhle nemyslí. Víc a víc jich začíná ztrácet soudnost. Udají souseda, že tají symptomy. Děti žalují na úřadech na rodiče. Všichni jsou podráždění. Věci se vyvíjejí tak, že kdokoli, kdo na sebe upoutá pozornost, stává se

podezřelým. Nakonec třeba budou lynčovat lidi za to, že nosí červené vlasy nebo modrou košili!

ONA Ano, máte pravdu ... a tolik kultů a rituálů a obřadů. Každý den se objeví něco nového. Při dnešní situaci se to dá pochopit, ale k čemu je to dobré? K čemu jsou tajemná znamení na nebi, když jediné, co potřebujeme, je objevit protijed?

ON Četla jste dnes ráno noviny? O událostech na severu? O těch Mrskačích. Nestačí jim stát na ulicích a mrskat se hřeby a biči. Hlásají teď, že nejsou obyčejná stvoření, která se kají za své hříchy, ale že jsou vojskem světců ... světců, kteří hodlají převzít řízení země. Předstírají nadpřirozené schopnosti. Říkají, že mohou vyhnat z lidí ďábla, léčit nemoci a oživovat nebožtíky. Jeden z nich dokonce tvrdil, že on sám vstal z mrtvých! ... Nejen to, toulají se z místa na místo, přitahují k sobě davy lidí a tak také velmi účinně rozšiřují infekci. Milice má co dělat, aby vystopovala jejich stoupence.

ONA No ... podívejte se na tohle. (Ukazuje leták.)

ON (Čte nahlas.) „Mstitelé Světců božích jsou teď mezi námi. Mstitelé se mezi námi objevují, aby trestali. Boží hněv dostihne každého hříšníka bez rozdílu. Připravte se na setkání se Mstitelem, kterého Vám Bůh určil. Může to být muž nebo žena, kteří jsou vedle Vás, zatímco čtete tato slova.“ ... Ti lidé se úplně zbláznili. ... Doufejme, že se nestanou příliš mocnými.

(Tiše se ozývá hudba vzdáleného orchestru.)

ONA Jedna z mých kolegyní zanechala práce v knihovně, protože musí pomáhat organizovat čtyřadvacetihodinové modlení za naši spásu. ... No, myslím, že jestliže se čelí smrtelné nemoci, proti které se nenajde lék, nebo není ani naděje, že se ten lék najde, pak se chování jakéhokoli druhu stává víceméně normálním. ... V dnešní situaci se všechno redukuje na způsob života, ne? Můžete si vybrat ... buď se nechat zatáhnout na kraj studny a silným křikem protestovat proti nespravedlnosti života, a pak být hoven do studny hlavou napřed ... nebo můžete sám dojít na kraj studny a sejít do tmy po žebříku, tiše, bez nářků a s trochou důstojnosti. Výsledek je v obou případech stejný. ... Rozdíl je ve stylu.

ON Máte pravdu. Myslím, že to, co nás odlišuje od králíků a koní, je skutečnost, že my si myslíme, že je důležitý styl. ... (Přestávka. Pije kávu.) ... Pokouším se obstarat vám vaše nejoblíbenější medové koláče, ale vyprodali je. Přišel jsem trochu pozdě.

(Přestávka. Z dálky se ozývá hlasité horlivé řečnění nějakého řečníka. Slově se nedá rozumět.)

ON Poslouchejte! Ještě jeden, který oznamuje Poslední Soud. ... Lidé, kteří už nejsou schopni snášet život a zlobí se kvůli tomu, že nemohou zapomenout, že ještě žijí.

(Přestávka)

ON Pamatujete si ten den, kdy jsme se setkali? Tam na ostrově? Jaký krásný den to byl! Seděli jsme společně u stolu, na kterém byl prostřen modrobílý ubrus. Tenkrát se nám povedlo dostat medové koláče. ... Vzpomínám si, že odraz slunce z moře nás téměř oslepoval.

ONA Ano ... A to se stalo před pouhými šesti měsíci. Tehdy jsme se oba snažili dovědět něco nového o svých rodinách. ... Já jsem tehdy myslela, že nepřežiju, jestliže už nikdy nevidím své děti.

ON No, alespoň teď víte, že jsou v bezpečí v zahraničí, i když k nim nemůžete. V dnešní situaci je lepší být jeden daleko od druhého, není-liž pravda?

ONA Ano, máte pravdu. Mor ale nezůstává na jednom místě. Někdy je možná dožene. Nemohu na to ani pomyslet. ... Svým způsobem je to snadnější pro vás, protože vy jste už všechny ztratil.

(Přestávka. Vzdálený hlas a hudba jsou ještě slyšet.)

ONA Pamatujete si naše diskuse o tom, co dělat, až nás mor dohoní? Tenkrát si všichni mysleli, že jediná obrana je útek.

ON Ano. Zůstat a čelit mu? Vzдорovat mu či před ním ustoupit? Vzдорovat tomu ničení? Vzдорovat boření všeho, co je lidské ... vědomí ... něhy ... schopnosti se divit? Ano, pamatuji si.

ONA Předvídali jsme už tenkrát, že všechno lidské bude zničeno bezduchou bakterií ... že nezůstane nic z našich rodin ani z toho, co naše životy zhodnocuje ... z vědy ... literatury ... hudby. ... Všechno zmizí v chaosu ... zničené toulajícími se blázný, kteří bydlí jako krysy s morem v pokoji, kde kdysi lidé zalévají květiny a konaly se oslavy narozenin pro děti. ... To jsme předvídali, a teď se to projevuje.

(Přestávka)

ON (Zdraví kolemjdoucího, který je mimo scénu.)
Dobrý den! ... Ano! ... Je dnes velice teplo. ... Ano. ... Také doufáme! ... Nashle!

(Přestávka, během které **ON** a **ONA** čekají, až ta osoba přejde.)

ON To je ona. Každý den šplhá s tím košem ke hřbitovu.

ONA To je ta, která chodí každý den na hřbitov, aby proseděla celé odpoledne u manželova hrobu?

ON Ano, to je ona. V tom koši nosí teplou vodu, čajovou konvici, šálek a podšálek. Posadí se u hrobu, někdy na hrob, a pije čaj. Sedá tam každé odpoledne, tři až čtyři hodiny.

ONA Co dělá?

ON Baví se s nebožtíkem. Dělá to každý den od manželovy smrti ... a zemřel před více než rokem. ... Samozřejmě tenkrát se ještě dala sehnat rakev. Dneska už nestačí vyrábět rakve dost rychle.

ONA Co má co říci nebožtíkovi, že to zabere tolik času?

ON Říká se tomu 'Neutěšitelný smutek'. Jinak také 'neuhasitelný hněv'. Ona teď vylévá na hrob svou pomstychtivost a opovržení, které se v ní nahromadily za čtyřicet let. Pomstychtivost kvůli jeho požadavku, aby žila tak, jak si to on přeje, a opovržení k sobě samé za to, že dovolila, aby se tak stalo. ...

Ona teď v každém případě účtuje. Musí vytáhnout účetní knihy, položit je na stůl a probrat je položku po položce. Takže má moc práce. Asi dost, aby jí to zabralo každé odpoledne po zbytek života.

ONA Jakpak víte, že je to tak?

ON Podle mne dobrý vztah nezanechává tolik nekonečné práce. Dobrý vztah by dovolil, aby nechal jeden druhého po smrti v klidu. Ale ti dva zanechali tolik neprožitého života, že ten se vznáší ve vzduchu nad nimi jako energie; energie, která se musí nějak uvolnit. No, v každém případě jí to pomáhá strávit dny. My všichni potřebujeme pomoc, abychom prošli dny. ... Jako třeba sedět tady a pít kávu. Kdysi, před morem, bylo pití kávy jen potěšení a nic víc. Ale teď pijeme kávu 'jako obvykle'; je to ono 'jako obvykle', které je teď důležité. Nejde o vzdorování moru. Jak bychom měli vzdorovat nevyhnutelnému? Ono 'jako obvykle' je prostě to jediné, co nám teď zbývá.

(Zvuk vzdáleného orchestru)

ONA Ano ... to je to jediné, co zbývá. Zatímco se všechno rozpadá, jediná obrana je zvyk. Pokračuji ve své práci v knihovně ... pořádám knihy, reviduji index, aktualizuji zásoby, ačkoliv si nikdo už knihy půjčovat nechodí, protože knihy nosí mor. A vy pokračujete ve svém překládání, i když se ta slova nikdy nevytisknou a nikdo je nebude číst. Můžeme dokazovat, že je to nesmyslné, pošetilé. Ale přesně taková jsou zaměstnání potřebná pro lidi jako my v dnešní situaci.

(Vzdálená hudba umlká.)

ON Mor nás chce přeměnit v uprchlíky, kteří běhají z místa na místo a pořád se ohlížejí, aby zkontrolovali, jak blízko už je za nimi. Vy a já jsme našli něco lepšího. Prostě sedět u stolu a klidně povídat.

(Přestávka)

ONA Povíдали jsme včera v knihovně o myšlence, že některé vůně působí proti moru ... jasmín, kadidlo, rozmarýn, jalovec.

ON To na mor nezabere! Ale souhlasím, pokud jde o vůni jalovce ... to je něco nezapomenutelného. Vůně pouhého úlomku naplní pokoj.

ONA Keře jalovce vypadají vždycky tak vyžilé, otrhané, ne? Když je obejmete, odstrkují vás svými bodci. Potřebují prostor.

ON Ano, potřebují prostor. Vyjdete z lesa a nevidíte nic kromě kamenů a mělké, neúrodné půdy. Ale jsou tam jalovce, vyrůstající ze skály.

(Zvuk vzdáleného výbuchu. **ON** se dívá na hodinky.)

ON Přesně! Celá hodina! To je něco, co ještě dokážou dělat! Každou hodinu vystřelit z děla. ... Protože někdo věří, že střelný prach čistí vzduch!

ONA To nepřekvapuje. Lidé se chopí té nejmenší berličky, i když vědí, že nepomáhá.

ON Ano ... Městská rada ochotně dělá všechny tyhle, i ty nejpodivnější věci, aby se vyhnula srocování ... dělá cokoli, jen aby nevznikla panika.

(**ON** oslovuje druhého kolemjdoucího mimo scénu.)

Zdravím! ... jak se daří manželce? ... Dobře ... ano, díky. ... Ano, dneska je vedro ... pro mne až moc teplo. ... Díky ... nápodobně. ... Všechno dobré! ... Nashledanou!

ONA Na cestě na poštu, že?

ON Ano. Ještě se tím zaobírá. Každý den jde na poštu zjistit, zda nedošlo něco nového, pokud jde o jeho žádost o udělení patentu na vynález. Představte si to! ... V dnešní době, kdy se každé ministerstvo plně věnuje krizovému plánování! On nemůže pochopit, že o něj či o výsledek jeho celoživotní práce nemá nikdo zájem. Nemůže se toho vzdát ani teď. Nemůže shodit z ramen břímě toho vynálezu. Pořád je musí nosit na hřbetě až do konce života.

ONA To se dá pochopit, nebo ne?

ON Dá se to pochopit.

ONA Vlastní příběh může víc a víc tížit hřbet, zatímco se blížíte ke konci ... jestliže nepochopíte, jak si ulehčit. ... Když se teď podívám zpátky na svůj život před morem, vzpomenu si na to břímě. Všechno v tom životě mělo vlastní váhu. A všechno v něm vrhá vlastní stín. ... Ale teď, v době moru, se všechno rýsuje neuvěřitelně ostře, ale nic nevrhá stín. Neptáte se na význam ničeho. Neptáte se na to, co bylo dříve a co později. Všechno je samozřejmé. Za tou samozřejmostí nestojí nic kromě zapomnění. Mor nám nic neslibuje. Nic nedává. Mor má dva rozměry. Můžete si vybrat ... můžete věnovat život pohledu na povrch věcí a ničemu víc, nebo můžete do hloubky zkoumat život pod mikroskopem, abyste pronikl do hlubin a odhalil tajemství přírody ... v obou případech je výsledek stejný. Neznalost i

znalost vede ke stejnému výsledku. ... Během svého života jsem to nepochopila. Ale teď to vím a cítím se o mnoho lehčí, než jsem se kdy cítila ... tak lehká ... tak neobtěžovaná ... jako motýl, který se třepetá v letním větříku.

ON Pro mne ten mor vytváří prostor. Narodil jsem se kilometr odtud ... tam ... vedle kostela. ... Když mi bylo deset, šel jsem do světa, jak se říká, hledat štěstí, a vrátil jsem se až před šesti měsíci, po smrti své rodiny. ... Hned po svém návratu jsem se procházel kolem kopců, abych si prohlédl žluté květy hlodáše a poslouchal zpěvy skřivanů. Jednoho dne jsem šplhal do svahu, minul mlýn a šel po polní cestě, na jejímž boku stála vysoká zeď, zeď vyšší než já. Ta zeď tam určitě stála po staletí. Byla postavena z pískovce z pobřeží, stejně jako mnohé zdi v téhle části země. Jako dítě jsem často stál před tou zdí a očima sledoval nepravidelné linky mezi kameny. I potom jsem na tu zeď často myslel. ... No, jak jsem řekl, vyšplhal jsem na svah. ... Stál jsem před tou zdí, asi dva metry od ní, stál jsem a pozoroval jsem ji, stejně jako jsem to dělal, když jsem byl dítě ... a najednou, aniž by se co jiného událo, ta zeď spadla. Nikdo kromě mne tam nebyl. Ta zeď prostě spadla. ... Bylo to znepokojující. ... Ale poprvé jsem ve svém životě viděl to, co je za ní.

(Přestávka)

ONA Ano ... Aby se mohlo něco vidět, musí se často odstranit něco, co překáží ve výhledu. ... Může být, že se dokonce musí odvodnit oceán. Právě to jsem dělala v posledních šesti měsících. ... Odvodňovala celý oceán. A zatímco se uklidňoval hukot vln, mohla jsem, poprvé ve svém životě, naslouchat.

ON A co jste slyšela, když jste naslouchala?

ONA To, co jsem slyšela, byl vyděšený drásavý křik. ... Nářek, který jsem nazvala 'můj život'. To, co jsem nazvala 'můj život', byl ve skutečnosti nepřerušovaný křik, který nikdo, ani já sama, nikdy před tím neslyšel. Byl to hlas dítěte ... toho dítěte, které bylo předurčeno být mnou, ale kterému nebylo dovoleno se narodit. A teď se ten křik vyvalil. Vyslala jsem ho naplnit vesmír. Mor ho vypustil. Obrovský hněv a strach toho dítěte je už na cestě k nejbližším planetám a nikdo ho nemůže zastavit, i kdyby mne mor zítra zabil. ... Ten křik je opakem smrti. Osoba, kterou mělo být to dítě, se konečně narodila. A je to mor, kdo ji porodil.

(Zvuk vzdáleného orchestru)

(Přestávka)

ON Podívejte ... ten jestřáb. ... Zůstává pořád na stejném místě nad zemí navzdory tomu, že vítr fouká tak vrtošivě.

(Přestávka)

Mor není něco, co k nám přichází zvenčí. Smrt a nemoc, které vidíme kolem sebe, jsou jenom oheň, který spaluje suché větve. Skutečný mor je něco v nás samých. Jediný způsob, jak mu

čelit, je vzít ho na vědomí a pochopit ho. Aby se to dalo udělat, je zapotřebí prostor. V normálním životě je málo prostoru. Minulost a budoucnost nás svírá z obou stran jako svěrák. Sotva jsme schopni pohybovat údy. To bolí, ale my si nedovedeme představit nic jiného. ... Stává se pak čas od čas v životě, že něco zboří základy ... jako nám to teď dělá mor ... a svěrák se uvolní. ... Minulost a budoucnost zmizí, a najednou nám zůstává jenom dnešek. Už nemáme moc času, ale získáváme prostor ... neomezený prostor, ve kterém můžeme zkoumat a hledat. A kdo hledá, ten najde. A protože se ten prostor nevztahuje k minulosti nebo k budoucnosti, nenachází se v něm ani smrt. ...

ONA A našel jste něco při svém hledání?

ON Ano. Objevil jsem, že každá věc, která existuje, každý čin a každá událost, které se stanou, jsou jedinečné. Stín vaší paže na stole, tvar těch kamínků na chodníku, odraz slunce od jedné určité vlny na moři, všechno to se stává jednou, a jenom jednou v dějinách vesmíru a vy a já jsme jediní tvorové v celé věčnosti, kteří si to uvědomují. A já vidím, že můj život, protože mi umožnil to pochopit, je podivuhodně úspěšný a dokonalý.

(Ječí lodní siréna.)

ON Přijíždí ještě jedna loď. Na navigaci je zmatek. Lidé se tam rojí jako mravenci. Pojdme raději domů. Zdravotní hlídky možná brzy začnou hlídkovat a hledat přistěhovalce. Tyhle hlídky jsou stále nervóznější. Bezpečněji je doma, když přijíždí loď.

(Začíná balit termosku a šálky.)

ON No ... sejdeme se zítra ve stejnou hodinu jako obvykle.

ONA Ne ... Já zítra nepřijdu. Už se nesejdeme. Jde o malou skvrnu na kůži.

(Přestávka, on si mezitím uvědomuje smysl jejích slov.)

ON Rozumím. ... Ano ... rozumím.

ONA Ano ... je to škoda ... ale je to tak.

ON To znamená, že ani mně nezbyvá mnoho času.

ONA Pravděpodobně.

(Přestávka)

ONA Už nemluvmě. Rozumíme si. Od života se nedá žádat víc.

ON Máte pravdu. Nedá se žádat víc. ... Projděme se podél pobřeží a podívejme se na moře. Myslím, že právě začíná odliv.

ONA Ano ... tak pojd' me. Pŭjdeme se podívat na moře.

(Společně odcházejí.)

K O N E C

Z esperanta přeložil: Jaroslav Krolupper

Harold Brown Divadelní představení

Uvedené texty byly vybrány a přeloženy z knihy Harolda Browna: Eduko danĝera kaj aliaj teatraĵoj (Nebezpečné vzdělání a jiná divadelní představení), kterou vydalo v roce 2006 vydavatelství ULEKSO v Högsby ve Švédsku. Tato kniha obsahuje jedenáct divadelních představení, z nichž některá byla uvedena v různých zemích, naposledy v Polsku a Dánsku. Autor knihy byl Angličan, který dvacet let žil ve Švédsku. Napsal knihu v mezinárodním jazyce esperanto, v němž také byly hry předvedeny.

(Prezentitaj tekstoj estis elektitaj kaj tradukitaj el la libro de Harold Brown: Eduko danĝera kaj aliaj teatraĵoj, aperigita en 2006 de eldonejo ULEKSO en Högsby en Svedio. La libro enhavas dekunu teatraĵojn, el kies pluraj estas prezentitaj en diversaj landoj, laste en Pollando kaj Danlando.

Aŭtoro de la libro estis anglo, kiu loĝis dum dudek jaroj en Svedio. Li verkis la libron en la internacia lingvo Esperanto, en kies ankaŭ estis la teatraĵoj prezentitaj.)

Několik slov o překladateli:

Jaroslav Krolupper je český esperantista, který se esperantu věnuje od roku 2004, kdy odešel do penze. Píše básně v esperantu a překládá do esperanta básně současných českých básníků. Za své básně získal první ceny v mezinárodních literárních soutěžích EKRA-06 a EKRA-07. V roce 2006 byly vydány jeho překlady básní české básnířky Zdenky Bergrové. Tato dvojjazyčná česko-esperantská knížka se jmenuje „Vesmír zvoní hvězdami – Kosmo sonoras per steloj“.

(Kelkaj vortoj pri la tradukisto:

Jaroslav Krolupper estas ĉeĥa esperantisto, kiu dediĉas sin al Esperanto ekde la jaro 2004, kiam li emeritiĝis. Li verkas poemojn en Esperanto kaj tradukas esperanten poemojn de samtempaj ĉeĥaj poetoj. Pro siaj poemoj li gajnis la unuajn premiojn en internaciaj literaturaj konkursoj EKRA-06 kaj EKRA-07. En la jaro 2006 aperis liaj tradukoj de poemoj de ĉeĥa poetistino Zdenka Bergrová. Tiu dulingva ĉeĥa-esperanta libreto nomiĝas „Vesmír zvoní hvězdami – Kosmo sonoras per steloj“.)